

УДК 342.9:347.951

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v4.2025.10>**Д. О. Воронов**доктор філософії у галузі «Право»,
докторантНауково-дослідного інституту публічного права
orcid.org/0000-0003-0444-5480**КОНЦЕПЦІЇ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ НЕВИКОНАННЯ РІШЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ**

Статтю присвячено розкриттю основних концепцій вирішення проблеми невиконання рішень адміністративних судів та їх класифікації за критерієм характеру основного підходу. Проаналізовано основні пропозиції щодо вирішення проблеми невиконання рішень адміністративних судів в науковій юридичній літературі, а також позиції Верховного Суду. Окрему увагу присвячено виявленню основних підходів та спільних ознак пропозицій науковців щодо вдосконалення механізму виконання рішень адміністративних судів, що дозволило сформулювати цілісні концепції та класифікувати їх. Виведено дефініцію поняття концепції вирішення проблеми невиконання рішень адміністративних судів, яке слід розуміти як цілісну систему поглядів, ідей та теоретичних засад, яка спрямована на розуміння причин невиконання рішень адміністративних судів і визначення шляхів їх подолання, що поєднує елементи системного аналізу, правового порівняння, наукового тлумачення із формулюванням практичних пропозицій у сфері публічного права. Зроблено висновок про існування комплексної концепції, яка передбачає інтеграцію різних підходів: нормативного, інституційного, фінансового, правозастосовного та компаративістського, з метою формування системної та узгодженої моделі вдосконалення механізму виконання рішень адміністративних судів. Аргументовано, що кожна концепція відображає певний аспект проблеми невиконання судових рішень адміністративних судів і формує відповідну модель її вирішення: шляхом впровадження нових правових механізмів, шляхом нормативного уточнення наявних процедур, впровадження передових практик, створення належних фінансових механізмів гарантування виконання рішень адміністративних судів, просування передових ідей серед усіх суб'єктів, які здатні впливати на правозастосування або шляхом поєднання різних підходів. Надано наступну класифікацію концепцій вирішення проблеми невиконання рішень адміністративних судів за критерієм характеру основного підходу: 1) інституційно-правова концепція; 2) концепція нормативної деталізації процедурних механізмів; 3) концепція правозастосування; 4) концепція бюджетного забезпечення виконання рішень адміністративних судів; 5) концепція розвитку національної системи виконання судових рішень через компаративний аналіз та 6) комплексна концепція.

Ключові слова: виконання, судові рішення, правосуддя, публічно-правовий спір, концепція, невиконання рішень, судовий контроль.

Voronov D. O. CONCEPTS FOR SOLVING THE PROBLEM OF NON-IMPLEMENTATION OF ADMINISTRATIVE COURT DECISIONS

The article is devoted to revealing the main concepts of solving the problem of non-execution of administrative court decisions and their classification according to the criterion of the nature of the main approach. The main proposals for solving the problem of non-execution of administrative court decisions in the scientific legal literature, as well as the position of the Supreme Court, are analyzed. Special attention is paid to identifying the main approaches and common features of the proposals of scientists to improve the mechanism of execution of administrative court decisions, which allowed to form holistic concepts and classify them. The definition of the concept of solving the problem of non-enforcement of administrative court decisions is derived, which should be understood as a holistic system of views, ideas and theoretical principles aimed at understanding the reasons for non-enforcement of administrative court decisions and determining ways to overcome them, combining elements of systemic analysis, legal comparison, scientific interpretation with the formulation of practical proposals in the field of public law. The conclusion is made about the existence of a comprehensive concept that involves the integration of various approaches: normative, institutional, financial, law enforcement and comparative, to form a systemic and coordinated model for improving the mechanism for enforcing administrative court decisions. It is argued that each concept reflects a certain aspect of the problem of non-enforcement of administrative court decisions and forms an appropriate model for its solution: by introducing new legal mechanisms, by regulatory clarification of existing procedures, by implementing best practices, by creating appropriate financial mechanisms to guarantee the enforcement of administrative court decisions, by promoting advanced ideas among all subjects who are able to influence law enforcement, or by combining different approaches. The following classification of concepts for solving the problem of non-enforcement of administrative court decisions is provided according to the criterion of the nature of the main approach: 1) institutional and legal concept; 2) concept of regulatory detailing of procedural mechanisms; 3) concept of law enforcement; 4) concept of budgetary support for the enforcement of administrative court decisions; 5) concept of developing a national system for the enforcement of court decisions through comparative analysis, and 6) a comprehensive concept.

Key words: execution, court decision, justice, public law dispute, concept, non-execution of decisions, judicial control.

Постановка проблеми. У процесі розвитку української системи адміністративного судочинства проблема невиконання рішень адміністративних судів набула особливої гостроти як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Наявність фактів невиконання судових рішень у сфері публічно-правових відносин свідчить про недосконалість існуючих механізмів правозастосування. А тому важливість даного дослідження зумовлена необхідністю розробки системного, комплексного бачення причин невиконання рішень адміністративних судів та шляхів їх подолання на основі уніфікації і класифікації існуючих наукових підходів у цілісній концепції.

Актуальність даного дослідження зумовлена також тим, що для ефективного реформування механізму виконання рішень адміністративних судів недостатньо окремого аналізу та доопрацювання запропонованих науковцями рішень. Натомість є необхідним визначення і теоретичне осмислення самих концепцій, які стоять за вказаними пропозиціями. А тому, саме уніфікація базових наукових категорій та класифікація концепцій дозволяють забезпечити концептуальну цілісність подальших наукових розвідок.

Таким чином, усвідомлення природи концепцій вирішення проблеми невиконання рішень адміністративних судів, їх узагальнення і систематизація становлять необхідну передумову для подальшого вдосконалення механізму виконання рішень адміністративних судів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем виконання рішень адміністративних судів присвячені праці наступних науковців: О. В. Джафарова, А. В. Завидняк, А. В. Іванцова, Н. Матвійчук, Д. Мельников, Я. П. Синицька, Б. Слободян, А. О. Фокіна та інші. При цьому, дослідженню виконання судових рішень в адміністративних судах та окремих аспектів виконавчого провадження присвячені також праці О. Капля, В. В. Цегеля та інших. Однак станом на сьогоднішній день є недостатньо розкритим питання класифікації основних концепцій, які лежать в основі наданих науковцями пропозицій.

Отже, подальша уніфікація і класифікація існуючих наукових підходів у цілісній концепції дозволить забезпечити концептуальну цілісність подальших наукових розвідок та створить передумову для подальшого вдосконалення механізму виконання рішень адміністративних судів.

Метою статті є розкриття основних концепцій вирішення проблеми невиконання рішень адміністративних судів та їх класифікація за критерієм характеру основного підходу.

Виклад основного матеріалу. З метою вирішення певних проблем у юридичній науці,

науковцями проводяться глибинні дослідження поточного стану правових відносин, а також наявні пропозиції щодо вирішення таких проблем. При цьому, в силу природи людського розуму та правової природи правовідносин, кожний вчений-юрист використовує той набір методів та підходів, який він сам вважає доречним у конкретному дослідженні. І саме первинний набір методів та підходів до вирішення проблеми формує концепцію вирішення певної проблеми.

Так, проблема невиконання судових рішень, які прийняті у справах адміністративної юрисдикції, є однією з найгостріших у сфері захисту публічних прав і свобод як у теоретичній, так і у практичній площинах. При цьому, є неможливим її вирішення без визначення й теоретичного обґрунтування концепційного підходу до формування належного механізму реалізації винесених рішень.

А тому, з метою формулювання обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізму вирішення виявленої правової проблеми, надзвичайно важливим є попереднє визначення базових категорій дослідження та уніфікація їх змісту, що забезпечує належний рівень правової визначеності та концептуальної єдності подальшого аналізу

Так, відповідно до визначення словника української мови, під концепцією розуміється «система доказів певного положення, система поглядів на те чи інше явище» [1].

У ході даного дослідження є доречним філософський погляд на поняття концепції. Так, на думку В. А. Рижко, концепція являє собою «систему поглядів, понять про ті чи інші явища або процеси, спосіб їхнього розуміння, тлумачення. Так, автор зазначає, що концепція є «основною ідеєю будь-якої теорії, головний задум; ідея чи план нового, оригінального розуміння; конструктивний принцип художньої, технічної та інших видів діяльності» [2].

Варто також зазначити, що В. С. Бліхар розглядає концепцію у трьох вимірах: як одну з форм наукового знання, як певний спосіб розуміння та трактування реального світу, а також як провідний замисел, конструктивний принцип, основна ідея художнього, технічного та інших видів діяльності [3, с. 134]

Як слушно зауважує О. Л. Плахотнюк, термін «концепція» використовується філософами для позначення неусталеного знання, що має гіпотетичний характер. При цьому зміст поняття «концепція» визначається цілісністю розуміння та єдністю теоретичної спрямованості. Концепція виступає особливим способом інтерпретації та розуміння несамоочевидних наукових висловлювань. [4, с. 191].

При цьому, у контексті проблеми невиконання рішень адміністративних судів концепція має розглядатися як системний підхід до осмислення причин невиконання рішень адміністративних судів та засобів подолання означеної проблеми, що передбачає формулювання як теоретичних засад, так і прикладних рішень у відповідній сфері публічного права.

Отже, після з'ясування змісту поняття концепції вирішення проблеми невиконання рішень адміністративних судів, слід перейти безпосередньо до аналізу пропозицій вчених-юристів у сфері адміністративного права щодо вирішення означених проблем невиконання судових рішень.

При цьому, слід акцентувати увагу на тому, що для цілей даного дослідження є релевантним не сам аналіз пропозицій та пошук шляхів їх вдосконалення, а пошук їх загальних ознак із метою уніфікації та класифікації.

Додатково слід звернути увагу на тому, що пошук концепцій вирішення проблеми невиконання рішень судів є багаторічним процесом, у якому зацікавлені не тільки науковці, але й держава безпосередньо. Прикладом тому може слугувати наявність Указу Президента України «Про Концепцію вдосконалення судочинства для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» (далі – Указ № 361/2006) від 2006 року, який є актом, що закладає основні принципи та спрямування української юриспруденції. Так, відповідно до абзаців 1, 2, 11 розділу 1 Указу № 361/2006, метою означеної концепції є забезпечення становлення в Україні судочинства як єдиної системи судового устрою та судочинства, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право особи на справедливий суд. При цьому, зазначається, що завданнями даної концепції, що впливають з її мети, є, зокрема, але не виключно, радикальне поліпшення стану виконання судових рішень [5].

Розглядаючи питання особливостей виконання судових рішень в адміністративних та господарських судах у контексті здійснення судового контролю, А. В. Іванцова зазначає, що «посилення судового контролю за виконанням судових рішень і наділення суду із цією метою правом накладати штрафні санкції визнається заходом для забезпечення конституційного права громадян на судовий захист». При цьому, автор підкреслює, що накладення штрафу на керівника суб'єкта владних повноважень, відповідального за виконання рішення суду, є видом покарання, а тому право суду застосувати таку санкцію може бути реалізоване виключно за умови встановлення факту умисного невиконання рішення суду, прояву недобросовісності в діях суб'єкта владних повноважень, що свідчать про його ухилення від виконання відповідного судового рішення [6, с. 330].

Дослідженню судового контролю за виконанням судових рішень присвячені також праці Б. Слободяна та Д. Мельникова. Так, автори у висновках підкреслюють, що «наразі інститут контролю за виконанням судових рішень в Україні функціонує досить нестабільно. Він характеризується наявністю великої кількості неоднозначних норм та законодавчих прогалин» [7, с. 27]. У якості шляхів вирішення означеної проблеми автори вказують, що означена ситуація «потребує як більш детального нормативного врегулювання, так і вироблення сталих правозастосовних позицій Верховного Суду, особливо зі спірних питань. Це пояснюється тим, що судова практика безпосередньо впливає на ефективність функціонування інституту виконання судових рішень» [7, с. 27].

При дослідженні вирішення проблеми тривалого невиконання судових рішень Н. Матвійчук робить висновок про те, що із метою дієвої реалізації заходів примусового виконання слід «віднести їх застосування до повноважень самих виконавців». Авто зазначає, що «виконавець повинен самостійно здійснювати ці заходи з урахуванням певних умов, які передбачити законодавством для їх застосування, та відповідно нести відповідальність за наслідки» [8].

Аналізуючи вищенаведені твердження, можна виділити інституційно-правову концепцію вдосконалення системи виконання рішень суду, яка полягає у певному регламентуванні та зміні правових механізмів та інституцій, які є відповідальними за виконання судових рішень. У даному контексті мається на увазі, що відповідно до даного підходу, вирішення означеної проблеми може бути досягнуто шляхом внесення відповідних змін до законодавства України щодо розширення чи додаткової регламентації повноважень суду чи інших органів влади при здійсненні ними судового контролю. Прихильники означеної концепції також бачать вирішення наявних проблем через запровадження нових видів відповідальності або їх посилення.

Окрім зазначеного, доцільно також звернути увагу на пропозицію вчених Б. Слободяна та Д. Мельникова щодо вироблення сталих правозастосовних позицій Верховного Суду. Означений підхід є популярним практикуючих юристів та адвокатів, які безпосередньо приймають участь у процесі судового розгляду справ. Так, вироблення сталих правозастосовних позицій Верховного Суду в системі українського права є дієвим засобом врегулювання спірних питань та проблем, зокрема щодо виконання судових рішень.

Окрім зазначеного, доцільно також звернути увагу на пропозицію вчених Б. Слободяна та Д. Мельникова щодо вироблення сталих правозастосовних позицій Верховного Суду. Означений підхід є популярним практикуючих юристів та адвокатів, які безпосередньо приймають участь у процесі судового розгляду справ. Так, вироблення сталих правозастосовних позицій Верховного Суду в системі українського права є дієвим засобом врегулювання спірних питань та проблем, зокрема щодо виконання судових рішень.

Ураховуючи вищенаведене, слід зробити висновок про наявність концепції правозастосування щодо вирішення проблеми виконання судових рішень. Означена концепція є найбільш складною у реалізації, адже потребує не тільки наукових розробок, але й комплексного стану просування означених ідей у судових засіданнях їх учасниками, прийняття рішень суддями та виробленні єдиних сталих позицій Верховним Судом.

Показовим прикладом впливу правозастосування на вирішення проблеми невиконання судового рішення є практика Верховного Суду з 2020 по 2024 роки у справі № 200/3958/19-а. Так, Постановою Верховного Суду від 11 лютого 2020 року касаційну скаргу задоволено частково, рішення першої та апеляційної інстанцій скасовано в частині відмови у задоволенні позову та ухвалено у цій частині нове рішення, яким позов задоволено частково: визнано протиправними дії Слов'янського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області та зобов'язано його здійснити перерахунок та виплату ОСОБА_1 щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці [9].

Із метою належного виконання рішення суду, ухвалою Верховного Суду від 01.12.2021 у справі № 200/3958/19-а заяву позивача про встановлення судового контролю за виконанням постанови Верховного Суду від 11 лютого 2020 року у справі №200/3958/19-а задоволено, зобов'язано Головне управління Пенсійного фонду України в Донецькій області протягом місяця з дня отримання цієї ухвали подати звіт про виконання постанови Верховного Суду від 11 лютого 2020 року у справі №200/3958/19-а [10].

При цьому, як свідчить ухвала Верховного Суду від 17.09.2024 у даній справі, суд, протягом 2021-2024 років активно здійснював судовий контроль за виконанням рішення суду та приймав звіти від відповідача щодо стану виконання, і у підсумку колегія суддів дійшла висновку про наявність підстав для прийняття поданого Головним управлінням Пенсійного фонду України у Донецькій області звіту про виконання постанови Верховного Суду від 11 лютого 2020 року у справі № 200/3958/19-а в частині задоволених касаційною інстанцією вимог позову [11].

Варто додатково зауважити, що означена практика стала можливою саме завдяки комплексному впливу та просуванню передових правових ідей безпосередньо суддями, про що свідчить активна діяльність суддів щодо просвітництва та висвітлення практики Верховного Суду, зокрема на семінарах для суддів адміністративних судів щодо судової практики в справах щодо виконання судових рішень [12].

Непоодиноким є також підхід, відповідно до якого вчені-юристи шукають шляхи вирішення юридичних проблем у дослідженні основних засад та принципів судочинства, які вже закладені законодавцем. Так, наприклад, при здійсненні аналізу засад виконавчого провадження як гарантії захисту прав учасників виконавчого провадження, В. В. Цегеля підкреслює, що «законодавець при закріпленні основоположних засад виконавчого провадження закла фундамент для захисту прав учасників виконавчого провадження, встановив певну систему стримувань та противаг. Однак, на відміну від тих таки процесуальних кодексів, які розкривають зміст кожної закріпленої засади судочинства, у Законі України «Про виконавче провадження» подібне розкриття на жаль відсутнє» [13, с. 15].

У ході дослідження форм судового контролю в адміністративному судочинстві України А. О. Фокіна пропонує удосконалити законодавство України, шляхом розширення наявного правового механізму у частині судового контролю за виконанням рішень. Так, автор пропонує відповідні зміни до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» доповнивши відповідною статтею «Види судового контролю», та розширити понятійний апарат означеного закону, а також внести відповідні зміни до Кодексу адміністративного судочинства України, доповнивши його окремою Главою «Судовий контроль за виконанням рішень в адміністративному судочинстві». Є показовою також пропозиція збільшення розміру штрафу за невиконання судових рішень» [14, с. 264].

Так, можна зазначити, що при означеному підході є закономірним висновки науковців щодо необхідності додаткової регламентації та розширенні наявних правових актів, що вже регламентують означені правовідносини, із метою реалізації основних засад та принципів судочинства і виконавчого провадження. При цьому, у даному випадку, науковці підкреслюють важливість дотримання основних принципів навіть у ході реформування наявної системи. Так, наприклад, О. Капля зазначає, що «окреслення проблеми тлумачення та впровадження конституційних засад судочинства, зокрема в адміністративному судочинстві, є ключовим етапом на шляху реалізації завдань судової реформи. Необхідність судової реформи є вирішеним та беззаперечним питанням, вимогою українського суспільства та міжнародних партнерів» [15, с. 59]. Так, автор зауважує, що «головною її метою є повернення довіри до судової влади не тільки шляхом люстраційних процесів, але й комплексного вирішення проблем здійснення правосуддя, зокрема принципу

обов'язковості рішень в адміністративному судочинстві» [15, с. 59]

Такий підхід поєднує в собі як інституційно-правову концепцію вдосконалення системи виконання рішень суду, так і окрему концепцію нормативної деталізації процедурних механізмів, адже основною метою є не стільки зміна самих правових механізмів та інституцій, але їх більш детальне уточнення, із метою усунення прогалин. Так, прихильники означеного підходу не ставлять основною метою впровадження нових правових механізмів, адже такий підхід є більш обтяжливим для адміністративного апарату та фінансування, а детальне регламентування та уточнення наявних правових механізмів.

Окрім вищевказаного, слушною також є думка А. В. Завидняк, яка провела детальне дослідження проблеми права на доступ до адміністративного судочинства. Так, автор зауважує, що при «виконанні рішення адміністративних судів щодо відшкодування шкоди і поновлення прав людини має існувати планування видатків до кошторису бюджету органів публічної влади, які мають прогнозуватися, виходячи із середніх показників такої заборгованості за попередні роки та можливості їх погашення за рахунок резервного фонду їхнього бюджету» [16, с. 149–150].

Означена позиція формує окремий фінансовий підхід до вдосконалення виконання рішень адміністративних судів, який ґрунтується на запровадженні системного бюджетного планування витрат, які є необхідними для належного забезпечення виконання судових рішень. Прихильники означеного підходу засновують власні аргументи на важливості урахування кошторисів органів публічної влади, які мають передбачати витрати на відшкодування шкоди та поновлення порушених прав людини, які повинні прогнозуватися з урахуванням середніх показників заборгованості за попередні роки. Вказаний фінансово-економічний підхід формує окрему концепцію бюджетного забезпечення виконання рішень адміністративних судів.

У ході аналізу проблем теорії та практики адміністративного судочинства, вченими-юристами також акцентується увага на дослідженні європейського досвіду реалізації рішень адміністративних судів. При цьому, як слушно зауважують О. В. Джафарова та Я. П. Синицька, «кожний судовий процес повинен завершуватися реалізацією судового рішення у спірних правовідносинах між його сторонами. Тому після вирішення публічноправового спору і набрання судовим рішенням законної сили суд продовжує відігравати активну роль у реалізації сторонами прав та законних інтересів, із при-

воду захисту яких він прийняв судове рішення» [17, с. 199]. При цьому, з огляду на важливість забезпечення належного виконання рішень, автор вважає за необхідне «розглянути судову практику та законодавство, що регулює діяльність адміністративних судів країн Європи з метою вироблення процесуальних гарантій виконання судових рішень в адміністративному судочинстві» [17, с. 201].

Означений компаративістський підхід формує окрему цілісну концепцію вдосконалення національної системи виконання рішень суду, адже науковці проводять комплексне дослідження інших правових систем у аналогічних правовідносинах, із метою знаходження готової апробованої системи вдосконалення законодавства. Так, виокремлюється пласт підходів порівняльного аналізу, який формує концепцію розвитку національної системи виконання судових рішень через компаративний аналіз.

Висновки. Отже, під концепцією вирішення проблеми невиконання рішень адміністративних судів слід розуміти цілісну систему поглядів, ідей та теоретичних засад, яка спрямована на розуміння причин невиконання рішень адміністративних судів і визначення шляхів їх подолання, що поєднує елементи системного аналізу, правового порівняння, наукового тлумачення із формулюванням практичних пропозицій у сфері публічного права.

Таким чином, в науці адміністративного права дискусії щодо проблеми невиконання рішень адміністративних судів в Україні дозволили вченим сформулювати різні концепції, які спираються на окремі аспекти правовідносин та пропонують різноманітні підходи до вирішення вказаної проблеми. Вищезазначені концепції можна класифікувати за критерієм характеру основного підходу: 1) інституційно-правова концепція; 2) концепція нормативної деталізації процедурних механізмів; 3) концепція правозастосування; 4) концепція бюджетного забезпечення виконання рішень адміністративних судів; 5) концепція розвитку національної системи виконання судових рішень через компаративний аналіз та 6) комплексна концепція, яка передбачає інтеграцію різних підходів: нормативного, інституційного, фінансового, правозастосовного та компаративістського, з метою формування системної та узгодженої моделі вдосконалення механізму виконання рішень адміністративних судів.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зробити висновок про те, що кожна концепція відображає певний аспект проблеми невиконання судових рішень адміністративних судів і формує відповідну модель її вирішення: шляхом впровадження нових правових механізмів, шляхом

нормативного уточнення наявних процедур, впровадження передових практик, створення належних фінансових механізмів гарантування виконання рішень адміністративних судів, просування передових ідей серед усіх суб'єктів, які здатні впливати на правозастосування або шляхом поєднання різних підходів.

Література

1. Білодіда І. К. Словник української мови: в 11 томах. Київ: АН УРСР. Інститут мовознавства. Наукова думка, 1970-1980. Т. 9. 860 с. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 22.04.2024).
2. Рижко В. А. Енциклопедія Сучасної України [редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.]. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, Київ. 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-3256> (дата звернення: 22.04.2024).
3. Бліхар В. С., Козловець М. А., Горохова Л. В., Федоренко В. В., Федоренко В. О. Філософія: словник термінів та персоналій. КВІЦ, Київ. 2020. 274 с. URL: [https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3551/1/Бліхар_М.А.ФІЛОСОФІЯ_Словник_остаточний_\(2\).pdf](https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3551/1/Бліхар_М.А.ФІЛОСОФІЯ_Словник_остаточний_(2).pdf) (дата звернення: 22.04.2024).
4. Плахотнюк О. Л. Поняття «концепція виховання»: змістовий аспект. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Том 1 № 57. 2011. С. 190–197. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3947> (дата звернення: 22.04.2024).
5. Про Концепцію вдосконалення судочинства для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів : Указ Президента України від 10.05.2006 № 361/2006. *Офіційний вісник України*. 2006. № 19. стаття 1376.
6. Іванцова А. В. Особливості виконання судових рішень в адміністративних та господарських судах. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2021. Вип. 28. С. 327–332.
7. Слободян Б., Мельников Д. Судовий контроль за виконанням судових рішень. *Юридична газета*. № 18 (748). 2021. С. 26–27. URL: https://equity.law/images/publication/news_name/slobodyan-ta-melnikov.pdf (дата звернення: 22.04.2024).
8. Матвійчук Н. Шляхи вирішення проблеми тривалого невиконання судових рішень: порозуміння з судом або передача справи до іншого органу. *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provazhdzhennya-shlyahi-virishennya-problemi-trivalogo-nevikonannya-sudovih-rishen-porozuminnya-z-sudom-abo-peredach.html> (дата звернення: 22.04.2024).
9. Постанова Верховного Суду від 10.03.2020 у справі № 640/17730/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87527133> (дата звернення: 22.04.2024).
10. Ухвала Верховного Суду від 12.01.2022 у справі № 160/6734/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101534684> (дата звернення: 22.04.2024).
11. Ухвала Верховного Суду від 23.02.2024 у справі № 160/9379/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121738387> (дата звернення: 22.04.2024).
12. Бернацюк Я. Семінар «Виконання судових рішень: проблеми та шляхи їх вирішення». *Верховний Суд України*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/execution_bernaziuk.pdf (дата звернення: 22.04.2024).
13. Цегеля В. В. Засади виконавчого провадження як гарантія захисту прав учасників виконавчого провадження. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр. / за ред. Ю. В. Білоусова*. № 3 (19). 2019. С. 8–16. URL: <https://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VP-2019.pdf> (дата звернення: 22.04.2024).
14. Фокіна А. О. Удосконалення форм судового контролю в адміністративному судочинстві України. *Часопис Київського університету права*. № 2. 2019. С. 262–266.
15. Капля О. Обов'язковість судових рішень як принцип адміністративного судочинства України. *National law journal: Theory and practice*. 2017. С. 56–59.
16. Завидняк А. В. Право на доступ до адміністративного судочинства в Україні. дис. доктора філософії у сфері права. *Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»*, МОН України, Ужгород. 2023. 206 с.
17. Джафарова О. В., Синицька Я. П. Судові рішення в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики : монографія. Харків. *Юридичний вісник*, 2014 URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/298c1686-98a5-4e9a-a18c-4c04e36e57ad/content> (дата звернення: 22.04.2024).

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 14.10.2025

Дата публікації: 26.11.2025